

natuurpunt

MEETJESLAND

foto: Van Haverbeke Myriam- Hazepootjes

NATUURHISTORISCH TIJDSCHRIFT

Herfst 2022

Natuurpunt Natuurhistorische werkgroep Meetjesland

Is de overkoepelende organisatie van alle Meetjeslandse afdelingen van Natuurpunt inzake Natuurstudie.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

- Voorzitter: Chris Bruggeman
(tel. 09/377.71.40)
chris.bruggeman@skynet.be
- Penningmeester: Marc Zwertvaegher
(tel. 09/253.52.85)
marc.zwertvaegher@pandora.be
- Verantwoordelijke Plantenwerkgroep: William White (tel. 09/377.85.84)
william.white@telenet.be
- Verantwoordelijke Paddenstoelenwerkgroep: Lia Van Landschoot en Germain De Wispelaere
vanlandschootlia@live.be
- Verantwoordelijke Werkgroep Ongewervelden: Jan Versigghel
jan.versigghel@skynet.be
- Verantwoordelijke Zoogdierenwerkgroep: Pieterjan Dhont
dhont_pieterjan@hotmail.com

Het Natuurhistorisch tijdschrift verschijnt 3 à 4 x per jaar.

Website:

www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurhistorische-werkgroep-meetjesland

Werkten mee aan dit nummer:

Chris Bruggeman, Isabelle Onselaere, Frank De Sutter, Eddy Saveyn, Eddy Blomme, Henk Wallays, Matthias Vekeman, Walter Hamelinck, Bart Piers, Van Haverbeke Myriam en Karol Zub

Lay-out voorblad: Sebastian Schulte

INHOUD

Editoriaal

Boommarter (*Martes martes*) in Het Leen

Nieuwe sprinkhanen voor Het Leen

Twaalfvleklieveheersbeestje, nieuw voor Het Leen

Lindenspitskop ook reeds volop in Het Leen

Schorpioenvliegen in Het Leen

Trekkende pijlstaartvlinders talrijk in 2022

Poging tot broeden van de Kwartelkoning in het Drongengoed

Boekbesprekingen

Agenda werkgroepen

Beste natuurliefhebber,

Het jaar loopt stilaan op zijn einde. Wanneer ik dit editoriaal schrijf hebben we eind oktober meer te maken met lentetemperaturen in plaats van herfstomstandigheden, bijna alle dagrecords qua temperatuur worden gebroken. In het weerbericht van Frank Deboosere was te horen dat er verhoudingsgewijs in de 21e eeuw heel veel warmste temperatuur-dagrecords (zowel voor minimumtemperatuur als maximumtemperatuur) scherper zijn gesteld. Je moet haast met een vergrootglas zoeken naar kouderecords, vooral dan voor laagste minimumtemperatuur. Sinds het jaar 2000 zijn er maar acht dagen waarop de minimumtemperatuur de laagste was voor die datum sinds 1892. En omgekeerd is het zeer opvallend dat verhoudingsgewijs heel veel kouderecords dateren van het begin van de 20e eeuw. Een heel duidelijk het effect van de klimaatopwarming.

2022 was in de zomer een uitzonderlijk droog jaar, wat zeer duidelijk zijn gevolgen had op de natuur. Heel wat rupsen van onze dagvlinders die normaal vliegen op het eind van de zomer, kwamen om door de droogte. Hierdoor waren quasi geen vlinders meer te zien en het zijn juist deze vlinders die moeten overwinteren en zorgen voor het nageslacht van volgend jaar. De verwachtingen zijn voor 2023 zeer negatief en het zal enige tijd duren voor de populaties hersteld zijn, als ze al de kans krijgen.

De nieuwe inventarisatieronde in Het Leen loopt stilaan op zijn einde. Dit jaar hebben we in dit tijdschrift er nog maar weinig aandacht aan besteed; dit betekent echter niet dat er stil gezeten is. In 2022 werden er tot op heden iets meer dan 130 nieuwe soorten vastgesteld in Het Leen. Dit brengt het totaal op 4400 ooit vastgestelde organismen in Het Leen. Hiervan zijn er soorten bij die slechts eenmalig zijn vastgesteld, vooral doortrekkende vogelsoorten, maar ook soorten of soortgroepen die weinig bestudeerd worden of die vroeger grondig geïnventariseerd werden, maar recent niet bekeken zijn. Een voorbeeld hiervan is de groep van de mossen en korstmossen. Op waarnemingen slechts 54 soorten gemeld, terwijl er in de inventaris reeds alleen 57 soorten korstmossen zijn opgenomen.

Op waarnemingen.be zijn er 3400 soorten gemeld. In de laatste drie jaar zijn er 2700 soorten gemeld. We brengen in een aantal artikels een overzicht van recente nieuwkomers voor Het Leen.

De warme, droge zomer had echter ook een positieve invloed op het aantal waarnemingen van zeldzamere trekkende nachtvlinders, zoals enkele pijlstaartvlinders. Een aantal soorten worden hier voorgesteld.

Tot slot de melding van een poging tot broedgeval van een zeldzame vogel, met name de Kwartelkoning. Hetgeen jammerlijk genoeg niet positief is geëindigd.

Veel leesplezier.

Chris Bruggeman

Wens je dit tijdschrift niet langer meer te ontvangen, laat het ons gerust weten en we schrappen je uit onze mailinglijst.

Boommarter (*Martes martes*) in Het Leen

Chris Bruggeman

Foto: Isabelle Onselaere – zichtwaarneming in Het Leen 10/07/22

De Boommarter is de laatste jaren sterk aan het uitbreiden in Vlaanderen. De boommarter wordt beschouwd als een indicatieve soort voor bosgebied met hoge natuurwaarden en is erg zeldzaam in Vlaanderen.

De soort werd in Vlaanderen voor het eerst vastgesteld in maart 1966, toen tussen Ursel en Maldegem een exemplaar werd gevangen in een klem.

De boommarter is het zeldzame en schuwere broertje van de steenmarter. Waar de steenmarter zich goed thuis voelt in de buurt van bebouwing, en zich daar vaak laat zien, houdt de boommarter zich hoofdzakelijk schuil in bossen, maar opgelet beide soorten kunnen in dezelfde gebieden voorkomen. De twee soorten lijken qua uiterlijk wel heel sterk op elkaar, en het is niet altijd eenvoudig ze van elkaar te onderscheiden. Zowel boommarter als steenmarter heeft een lichtgekleurde keelvlek ('bef'), die bij de boommarter vaak wat meer gelig van kleur is. Die keelvlek is verschillend voor elk individu. Daarnaast zijn er nog beperkte

verschillen bij de kleur van de neus (roze bij steenmarter en donkerbruin bij boommarter), de stand van de oren en de hoogte van de poten.

De aanwezigheid van boommarter kan via diverse methodes vastgesteld worden. Dikwijls zijn het verkeersslachtoffers, daarnaast zijn er spontane ontmoetingen (heel uitzonderlijk), maar de meest gebruikte methode is het gebruik van wildcamera's.

Zo is ook de aanwezigheid van de boommarter voor het eerst vastgesteld in Het Leen door het plaatsen van een wildcamera door de Bijzondere Veldwachter Frank De Sutter, verbonden aan Het Leen. Op 23 maart 2022 werd een exemplaar gefotografeerd en eveneens op 19 april 2022.

Foto: Frank De Sutter – wildcamera 23/03/22

Isabelle Onselaere had het geluk een levend exemplaar te kunnen fotograferen rond 11 u in de morgen op 10 juli 2022 met een smartphone. Deze waarneming werd gepost op waarnemingen.be via Obsidentify, wat nogmaals het nut van Obsidentify aantoont voor het vaststellen en documenteren van zeldzame soorten, die anders wellicht niet gemeld worden.

Op waarnemingen.be zijn er tot op heden 14 waarnemingen gepost van de boommarter in het Meetjesland, hiervan zijn er 9 goedgekeurd, maar er zijn hierbij ook enkele meermaals ingevoerde waarnemingen, zodat er nog slechts 5 effectieve waarnemingen resteren. De waarneming met fotoval in Het Leen werd niet ingevoerd, maar wel doorgegeven en goedgekeurd door het INBO.

Volgende waarnemingen werden ingegeven:

- 06/08/2016: verkeersslachtoffer in Maldegem-Kleit (Knokkebaan)
- 04/07/2018: verkeersslachtoffer in Maldegem-Kleit (Torredreef)
- 23/11/2019: verkeersslachtoffer in Maldegem-Kleit (Torrebos)
- 11/07/2019: zichtwaarneming in Maldegem-Kleit
- 10/07/2022: zichtwaarneming met foto in Het Leen

Verkeersslachtoffers worden ingezameld door het INBO in het kader van het Marternetwerk. Op de dode dieren wordt een autopsie uitgevoerd waarbij de voortplantingsstatus, conditie en leeftijd wordt bepaald, evenals de maaginhoud en genetische kenmerken.

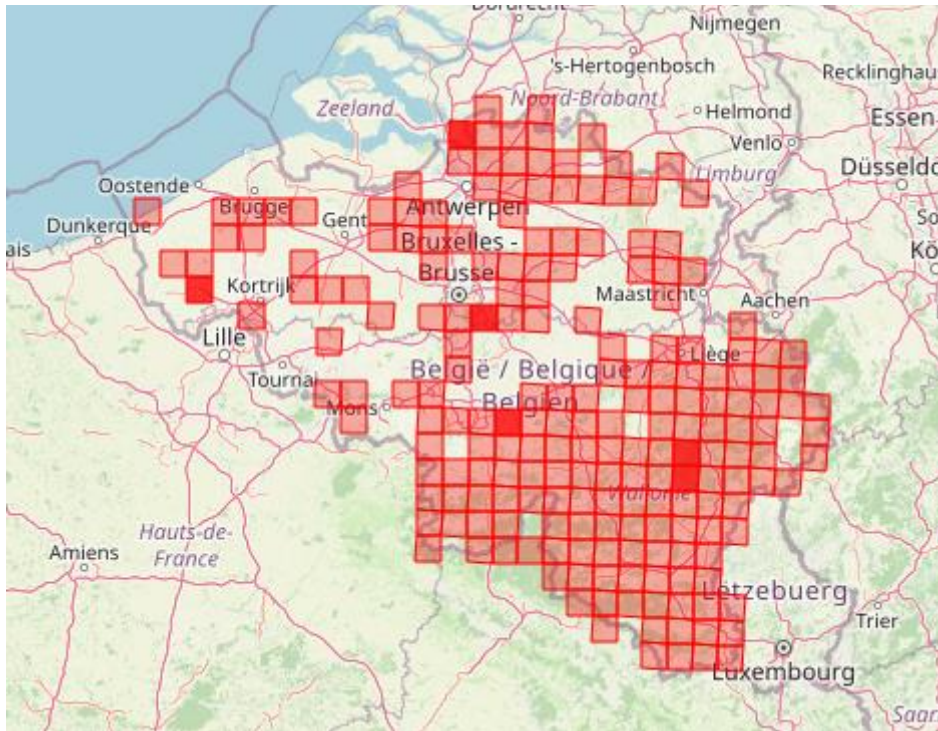

Foto: Chris Bruggeman - verkeersslachtoffer Bertrix 21/10/18

In de laatst verschenen zoogdierenatlas voor Vlaanderen in 2002 (Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002) worden slechts enkele sporadische waarnemingen (verkeersslachtoffers) van de boommarter vermeld, met name 7 ingezamelde boommarters uit West- en Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Antwerpen. Hierbij één exemplaar uit Beernem, wat erop wijst, samen met de huidige waarnemingen, dat er wellicht een populatie aanwezig is in het gebied Bulskampveld-Drongengoed. Nochtans werden bij een camera-onderzoek door INBO in de periode 2010-2012-2015 geen boommarters vastgesteld (wel in Zedelgem en het Wijnendalebos in Torhout).

In 2000 werd in de buurt van Sinaai een juveniel exemplaar dood aangetroffen, wat wijst dat er in deze regio nog een territorium van boommarter aanwezig was. Intussen is gekend dat er in Sinaai zich een mooie populatie van boommarter bevindt.

Een actuele verspreidingskaart van de boommarter in de periode 2012-2022 uit waarnemingen.be voor België vind je hieronder.

Nieuwe sprinkhanen voor Het Leen

Chris Bruggeman

De fauna van een gebied is constant in beweging. Soorten komen en soorten gaan. Met de klimaatverandering gaat het areaal van bepaalde soorten verschuiven, uitbreiden of inperken. Veelal komen meer en meer zuiderse soorten tevoorschijn. Dit is ook het geval bij de sprinkhanen, meer en meer zuiderse soorten duiken op.

Eén van de nieuwe soorten van Het Leen is de Zuidelijke boomsprinkhaan (*Meconema meridionale*). Deze soort werd het eerst vastgesteld door Koen Lock op 10/09/2020. Op 01/09/2022 werden terug twee vrouwtjes waargenomen door Chris Bruggeman.

De eerste gekende waarneming van de zuidelijke boomsprinkhaan uit het Meetjesland vond plaats op 27/10/2007 in Eeklo (zie hiervoor het Natuurhistorisch Tijdschrift Meetjesland Jg 6 nr4).

Intussen zijn er reeds 127 gevalideerde waarnemingen (goedgekeurd en voorzien van een foto) van de zuidelijke boomsprinkhaan gepost op waarnemingen.be.

Intussen is deze soort reeds volledig verspreid over het Meetjesland en heeft quasi dezelfde verspreiding als de Boomsprinkhaan (*Meconema thalassinum*). Van deze soort zijn er tot op heden 83 gevalideerde waarnemingen.

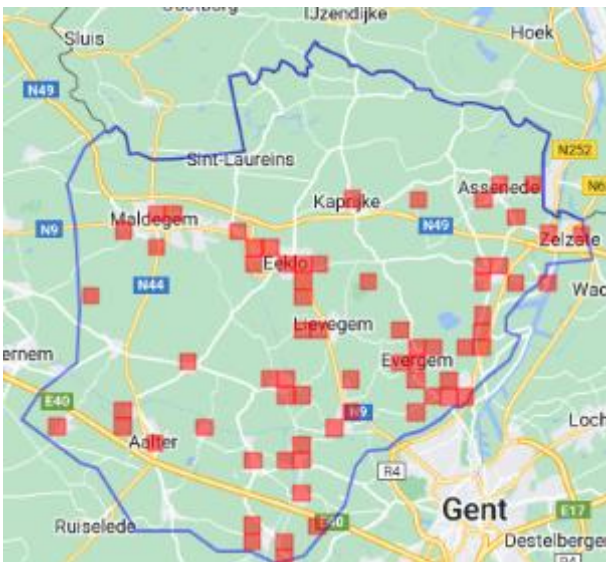
Opvallend is de sterke toename van het aantal waarnemingen van de zuidelijke boomsprinkhaan de twee laatste jaren.

Obsidentify speelt hierin een belangrijke rol, dit in tegenstelling met de waarnemingen van de boomsprinkhaan.

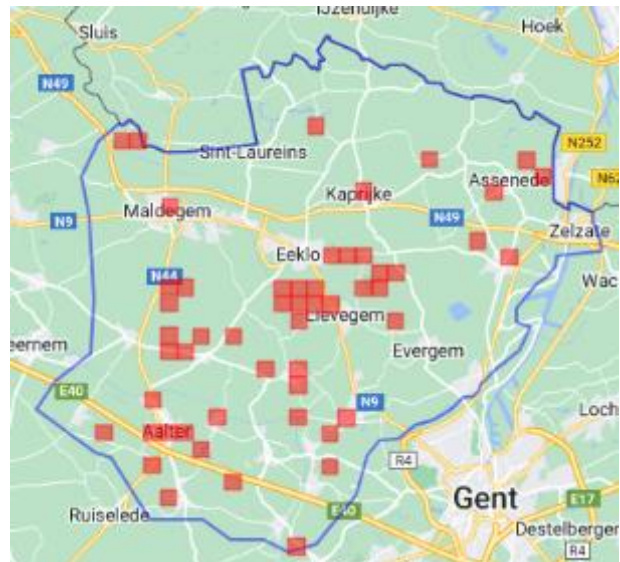
De zuidelijke boomsprinkhaan wordt veelal waargenomen in stedelijk milieu, terwijl de boomsprinkhaan het meest voorkomt in meer natuurlijke boomrijke vegetaties, waardoor deze laatste soort minder gefotografeerd wordt door de Obsidentify-gebruikers.

De zuidelijke boomsprinkhaan is in 2021-2022 niet minder dan 75 maal gemeld op Obsidentify en slecht 13 maal via een andere methode (ObsMapp of via de site).

Bij de boomsprinkhaan is dit respectievelijk 21 maal via Obsidentify en 10 maal via een andere methode.

Zuidelijke boomsprinkhaan

Boomsprinkhaan

Een tweede nieuwkomer is de Greppelsprinkhaan (*Roeseliana roeselii*). Deze soort werd het eerst gevonden door Geert Verhelst op 9 juli 2022 in de nieuwe stukken van Het Leen langsheen de dreef naar de Stuiver in een rietvegetatie (2 adulten en 1 nimf).

De dag nadien werd hier ook een exemplaar vastgesteld door Chris Bruggeman.

Meer over de greppelsprinkhaan kon je vroeger reeds lezen in dit tijdschrift (Jg 3 nr 3).

De soort is aan een duidelijke opmars bezig in het Meetjesland. Kwam vroeger bijna uitsluitend voor in onze Assenedse Polders langsheen de grens met Nederland,

Later is ook een grote populatie ontstaan in de buurt van het Drongengoed en intussen op heel wat plaatsen te vinden.

Deze soort houdt van hoog opgeschoten kruid- en grasvegetaties en is in Europa één van de meest voorkomende sprinkhaansoorten.

Wordt veelal het eerst waargenomen door zijn typisch hoog snorrend geluid, dat voor de ouderen onder ons niet of nauwelijks waarneembaar is.

Zichtwaarnemingen berusten meestal op een toevalstreffer op plaatsen die gekend zijn.

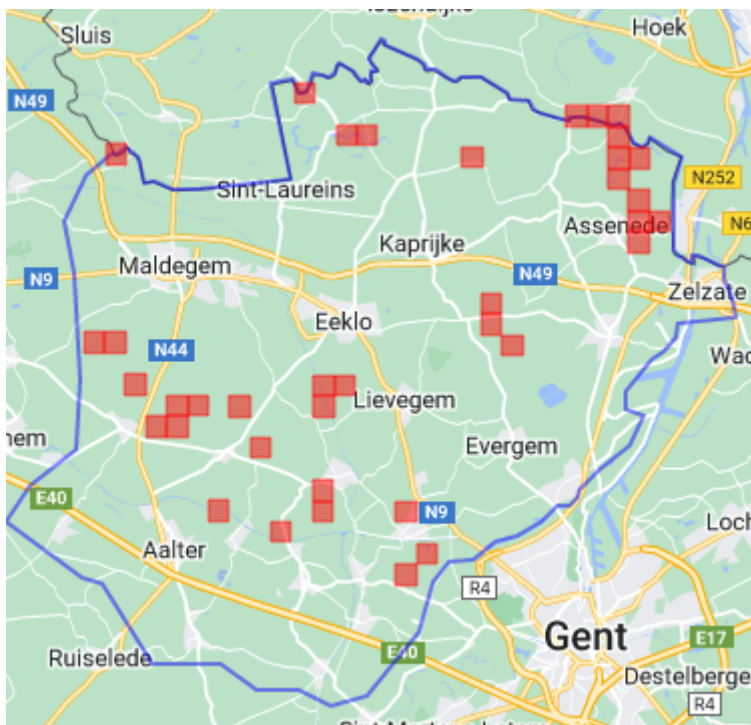
Tot op heden zijn er nu 14 soorten sprinkhanen waargenomen in Het Leen.

Greppelsprinkhaan - mannetje

Greppelsprinkhaan - vrouwtje

Greppelsprinkhaan in het Meetjesland

Twaalfvleklieveheersbeestje, nieuw voor Het Leen

Chris Bruggeman

Het Twaalfvleklieveheersbeestje (*Vibidia duodecimguttata*) is een recente nieuwkomer in Vlaanderen. De eerste gedocumenteerde waarneming in Vlaanderen stamt uit 2010 uit de Westhoek. Het is een warmteminnende soort die in België enkel te vinden was in de Gaume. Het is een klein diertje (3-4 mm), ongeveer even groot als het gekende Citroenlieveheersbeestje.

De basiskleur is oranjebruin, met zes witte vlekken per dekschild, waarvan je bovenaan zes vlekken ziet in een ovaal.

Het ziet er uit als een kleine vorm van het Meeldauwlieveheersbeestje, dat een stuk groter is en meer

vlekken telt. Zoals het Meeldauwlieveheersbeestje voedt het zich ook met schimmels, maar bladluizen staan ook op het menu.

Sinds 2018 breidt het zich stilaan uit naar het noorden en westen en komt nu bijna overal in Vlaanderen voor. In Nederland kwam het vroeger voor in Zuid-Limburg, maar was daar verdwenen en is er opnieuw terug gevonden in 2018. In Midden- en Zuid-Frankrijk is het een algemene soort.

Blijkbaar heeft het een voorkeur voor tuinen in stedelijk gebied in onze regio's, waar de temperaturen iets warmer zijn.

In natuurgebieden wordt het vooral aangetroffen op meidoorn en hazelaar, maar ook op wilg in de buurt van waterplassen. Dit was ook het geval in Het Leen.

Opvallend is dat het twaalfvleklieveheersbeestje veel aangetroffen wordt bij nachtvlindervangsten met lichtbak (dit was echter niet het geval tijdens onze lichtvangsten in Het Leen in 2021).

In Het Leen zijn er tot op heden drie gekende waarnemingen. De eerste waarneming gebeurde door Koen Lock op 16/09/2020. Vervolgens door Jan Mees op 05/05/2022 en Chris Bruggeman op 01/09/2022.

Intussen zijn er 27 soorten lieveheersbeestjes bekend uit Het Leen, hierbij 23 soorten echte lieveheersbeestjes en 4 soorten nepkapoentjes.

Meer info: De opmars van het Twaalfvleklieveheersbeestje in België, Kurt Jonckheere en Tim Adriaens *Natuurfocus* 2021-2.

Lindenspitskop ook reeds volop in Het Leen

Chris Bruggeman

Ook de Lindenspitskop (*Oxycarenus lavaterae*) is een recente nieuwkomer voor Het Leen.

Deze soort werd in 2008 voor het eerst gemeld in de Benelux: een kortstondige vestiging in Zuid-Nederland. In waarnemingen.be dateert de eerste melding van deze soort uit 2014. Vervolgens werd de lindenspitskop zowel in 2016 als in 2017 op telkens drie locaties waargenomen. Intussen is hij algemeen geworden in Vlaanderen.

Vermoedelijk lift de lindenspitskop geregeld mee met allerlei transport. De uitbreiding van de soort van Zuid-naar Noord-Europa wordt in verband gebracht met de import van plantgoed. Opmerkelijk is dat deze wants in Zuid-Europa vooral op Hibiscus, Lavatera en kaasjeskruiden zit, terwijl in Centraal- en West-Europa linde de belangrijke waardplant lijkt; een gelijkaardige switch werd bij de eveneens warmteminnende vuurwants vastgesteld.

De lindenspitskop valt vooral op omdat de soort in grote groepen op lindes vertoeft, vaak met vele honderden bij elkaar. Zo'n aggregaties bestaan doorgaans uit nimfen (onvolwassen exemplaren) en volwassen individuen (in beide stadia kan de soort overwinteren). Hetzelfde fenomeen stellen we vast bij de vuurwants.

De vuurwants is reeds geruime tijd ingeburgerd in Het Leen en komt massaal voor op de lindes in de buurt van het Bosinfocentrum. De vuurwants is intussen ook reeds verspreid over het gehele Meetjesland, daar waar er lindes staan of kaasjeskruid en Hibiscus.

Beide soorten zuigen sappen, maar zijn niet echt schadelijk voor de lindes.

Sinds dit jaar zijn op dezelfde bomen ook talrijke lindenspitskoppes aangetroffen. Aggregaties zijn nog niet vastgesteld, maar zijn zeker in de toekomst te verwachten, daar er op sommige bomen toch reeds veel

exemplaren te zien waren.

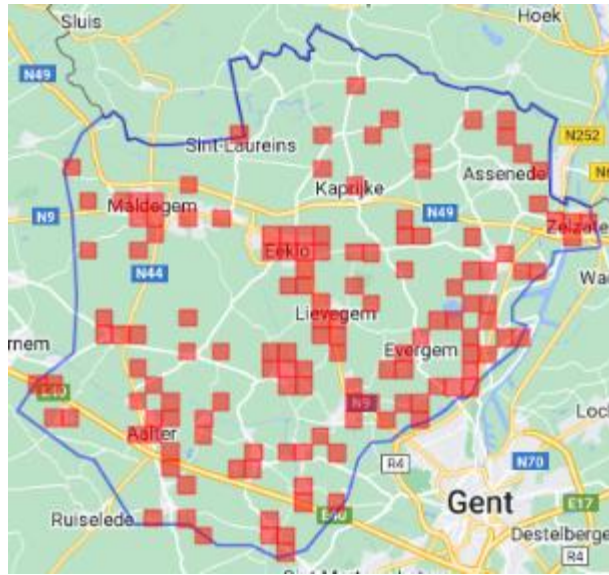
In vergelijking met de vuurwants is het eerder een kleine wantsensoort en niet echt opvallend. Enkel bij gericht zoeken zijn individuele exemplaren te vinden.

De eerste maal werd de lindenspitskop gemeld uit Het Leen op 31/07/2020 door Roeland Lievens, echter zonder foto als bewijsmateriaal. Op 27/08/2022 treft Chris Bruggeman meerdere exemplaren aan op de lindes aan de fietsenparking van de cafetaria.

De eerste waarneming van de lindenspitskop in het Meetjesland stamt uit 2019 waar Eddy Saveyn op 6 november in Poekepark een grote aggregatie waarneemt (zie bijgevoegde foto van Eddy)

Lindenspitskop 2019-2022

Vuurwants 2021-2022

Schorpioenvliegen in Het Leen

Chris Bruggeman

De schorpioenvliegen behoren tot de oudste insectenordes die een volledige gedaantewisseling doormaken..

Doordat er meer bruikbare determinatietabellen zijn is er meer aandacht voor deze dieren. Door een combinatie van kopkleur, vlekken op de vleugels en vorm van de staart kunnen de verschillende soorten onderscheiden worden. Obsidentify geeft een redelijk goede identificatie vertrekkende van duidelijke foto's.

Schorpioenvliegen eten vooral dode insecten, honingdauw en rijp fruit. Daarnaast zuigen ze vaak nectar uit verschillende soorten bloemen. Schorpioenvlieglarven kennen eveneens een gevarieerd menu: zowel dode dieren als plantaardig voedsel worden gegeten.

De mannetjes hebben een omhoog gekrulde staart met een verdikt uiteinde die vaak met schorpioenen wordt geassocieerd. Er wordt gauw gedacht dat de puntige staart gemaakt is om mee te steken. Steken kunnen ze er echter niet mee. Het mannetje gebruikt zijn staart tijdens de paring. Met het tangetje aan zijn staart grijpt hij het vrouwtje vast. Na de paring zet het vrouwtje na vier dagen tussen de 50 en 60 eitjes af in de bodem. Ze worden in groepjes van 12 tot 20 eitjes afgezet. Na ongeveer tien dagen kruipen de larven uit het ei. Meestal is er een generatie per jaar, maar soms ook twee, afhankelijk van het weer.

Intussen werden alle vijf soorten schorpioenvliegen waargenomen in Het Leen. De meeste soorten zijn algemeen. De laatste jaren zien we een duidelijke toename van de Bergschorpioenvlieg (*Panorpa alpina*) in Vlaanderen. In Het Leen voor het eerst gezien in 2021. In 2022 dook de Roodkopschorpioenvlieg voor het eerst op, dit is de minst voorkomende soort.

Hierbij de foto's van alle soorten en de verspreidingskaartjes uit het Meetjesland (periode 2015-2022). Ook hier is door de opkomst van Obsidentify het aantal waarnemingen van deze soorten enorm toegenomen.

Gewone schorpioenvlieg

Duitse schorpioenvlieg

Bergschorpioenvlieg

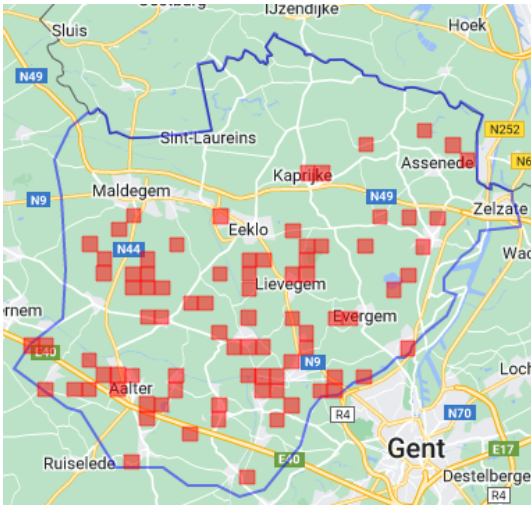
Weideschorpioenvlieg

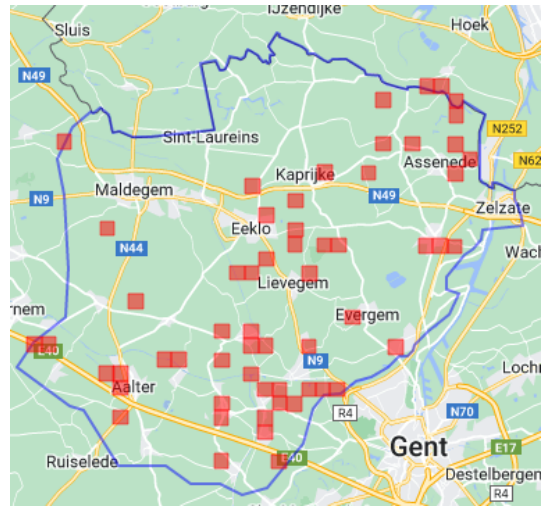
Roodkopschorpioenvlieg

Aantal waarnemingen in de periode 2005-2022 van de verschillende soorten

Soort	Totaal aantal waarnemingen 2005-2022	Aantal waarnemingen 2022
Duitse schorpioenvlieg	237	98
Weideschorpioenvlieg	165	41
Bergschorpioenvlieg	14	3
Gewone schorpioenvlieg	192	45
Roodkopschorpioenvlieg	13	8

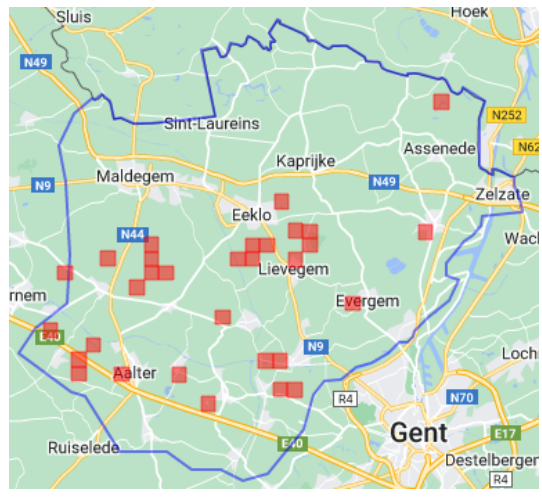
Duitse schorpioenvlieg

Weidenschorpioenvlieg

Bergschorpioenvlieg

Gewone schorpioenvlieg

Roodkopschorpioenvlieg

Trekkende pijlstaartvlinders talrijk in 2022

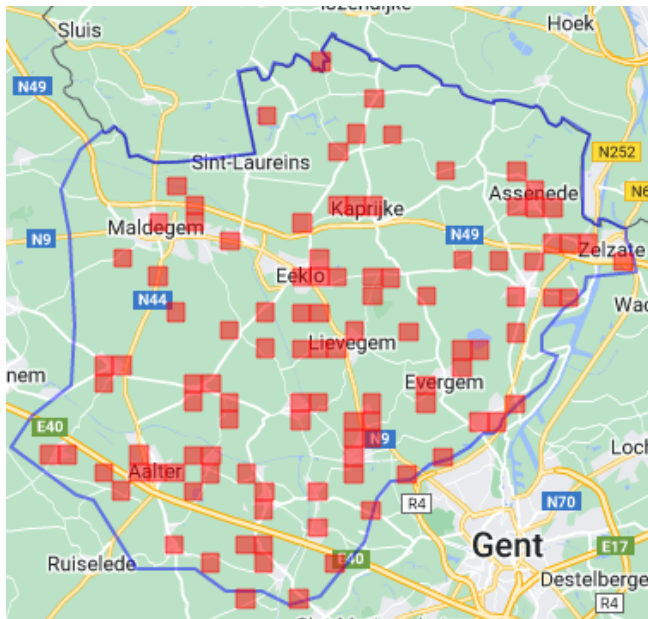
Chris Bruggeman

Bij de pijlstaartvlinders zijn er ook een aantal soorten die in onze regio als trekvlinder opduiken. De meest gekende is wellicht de Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*), die jaarlijks in wisselende aantallen verschijnt. Door het warmer wordend klimaat lukt het deze vlinder ook soms hier bij ons te overwinteren. In 2022 werden in totaal 377 vlinders gemeld in het Meetjesland, daarnaast ook nog eens 2 waarnemingen van rupsen. Vanaf einde mei tot eind september worden de meeste vlinders waargenomen. Ze vallen het meest op door hun gedrag bij het foerageren. Ze hangen lijk een kolibrie met hun lange zuigtong voor buisvormige bloemen om nectar op te zuigen.

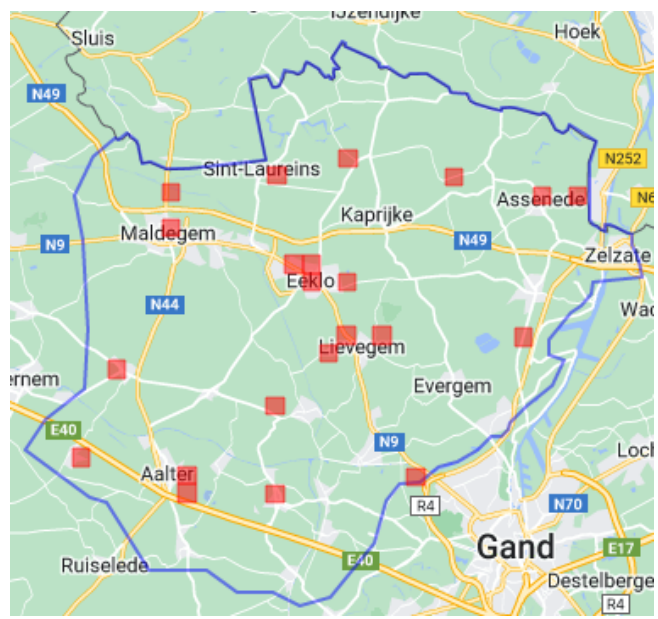
De rupsen van de Kolibrievlinder zijn te vinden op diverse walstrosoorten, waartoe ook meekrap behoort. Vandaar ook de oudere benaming van Meekrapvlinder. Meekrap is een oud cultuurgewas dat vroeger gekweekt werd voor de productie van rode kleurstof uit de wortels.

Verspreiding Kolibrievlinder 2022

Verspreiding Windepijlstaart 2022

Een ander soort pijlstaart die de laatste jaren af en toe opduikt is de Windepijlstaart (*Agrus convolvuli*). In 2022 werden 31 vlinders waargenomen, met daarnaast ook nog eens 3 waarnemingen van rupsen. De meeste vlinders worden waargenomen in de maanden augustus-september. De rupsen leven op windesoorten (akker- en haagwinde). De windepijlstaart is een trekvlinder uit Zuid-Europa die in jaarlijks wisselende aantallen naar Vlaanderen komt. Normaal gesproken kunnen de eitjes die deze vlinders leggen bij ons niet overleven: onze winters zijn te koud. Maar door zachte winters kunnen waarschijnlijk toch veel rupsen overleven. De vlinders die uit de pop kruipen zullen weer naar het zuiden vertrekken. Van de rups bestaan twee kleurvormen, een groene variant en een bruine

variant.

Rups windepijlstaart

De volgende soort in het rijtje is de Teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*). De vlinder zelf wordt niet zoveel waargenomen, maar de opvallende rups een stuk meer.

Teunisbloempijlstaart - Foto: Eddy Blomme (Lembeke)

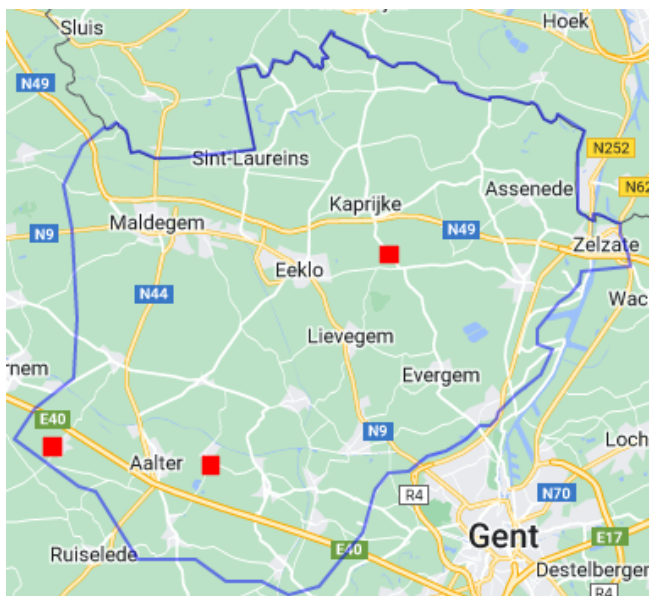
De vlinders vliegen in mei en juni in één generatie. De rups is aanwezig van juni tot september. Volgroeide rupsen zijn groot in verhouding tot de vlinder, en zijn daardoor redelijk opvallend en vindbaar. De soort overwintert als pop in de strooisellaag. In Nederland is voor het eerst een rups gevonden in 1996 en sindsdien ieder jaar. De rupsen van de teunisbloempijlstaart leven voornamelijk van (middelste) teunisbloem, maar soms ook van (harig) wilgenroosje, basterdwederik en grote kattenstaart. De rups is de enige soort pijlstaart die geen staartje heeft, maar in de plaats ervan is een opvallende oogvlek aanwezig.

In het Meetjesland zijn er in 2022 twee vlinders waargenomen en

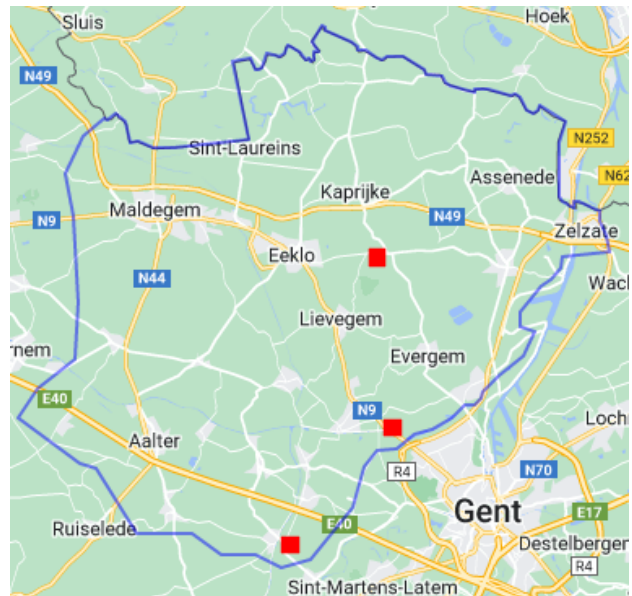
ook twee rupsen. In 2020 waren er vijf waarnemingen van een rups en in 2021 zelfs negen. In 2020 werden zes vlinders gezien.

Rups Teunisbloempijlstaart - Foto: Henk Wallays (Aalter)

Verspreiding Teunisbloempijlstaart 2022

Verspreiding Gestreepte pijlstaart 2022

Gestreepte pijlstaart - Foto: Matthias Vekeman

Er zijn ook voor het eerst enkele Gestreepte pijlstaarten (*Hyles livornica*) waargenomen in het Meetjesland.

Dit is een soort die normaal gesproken voorkomt in Zuid-Europa, Afrika en Azië. Het is een zeer zeldzame trekvlinder, die dit jaar met meerdere exemplaren te vinden was in Vlaanderen, Nederland en Engeland. In het Meetjesland werden drie vlinders waargenomen, één exemplaar eind mei in Lovendegem, één exemplaar begin juni in Lembeke en één exemplaar begin september in Vosselare.

De gestreepte pijlstaart is een forse vlinder, met zijn spanwijdte van zeven centimeter. De waarnemingen zijn van mei tot september. De vlinders vliegen vooral in de schemering en net voor zonsopkomst. Ze bezoeken bloemen en komen af op licht. Tijdens de trek is deze pijlstaart ook overdag actief. De rups is er van juni tot in september. De waardplanten zijn onder andere wilgenroosje, walstro, zuring, wijnstok en fuchsia. De rups verpopt zich in een losse cocon op de grond. De gestreepte pijlstaart kan hier, voor zover bekend, niet de

winter overleven.

Tenslotte komt ook de Doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*) aan de beurt. De doodshoofdvlinder werd

Doodshoofdvlinder - Foto: Bart Piers

vooral bekend werd dankzij de film *The Silence of the Lambs*. De vlinder heet zo omdat hij op zijn lijf duidelijke vlek heeft die veel op een doodshoofd lijkt. En hij kan nog iets bijzonders: als hij zich bedreigd voelt maakt de vlinder een hoorbaar piepend geluid.

Doodshoofdvlinders worden regelmatig dood aangetroffen in bijenkasten. Ze zijn namelijk in staat bijennesten binnen te dringen. Daar snoepen ze van de honing. Ze worden vaak wel gedood door de bijen.

Doodshoofdvlinders zijn trekkers die afkomstig zijn uit Zuid-Europa en Noord-Afrika en zijn vooral op het einde van de zomer bij ons te vinden. In 2022 zijn er 4 bevestigde waarnemingen van de volwassen vlinder. Vorig jaar was er geen enkele vlinder te vinden en in 2020 werden er zeven vlinders gemeld en ook een rups, die werd opgekweekt door Walter Hamelinck (foto van deze rups hierbij). De rups voedt zich voornamelijk met aardappel, maar ook andere familieleden van de nachtschade staan soms ook op het menu.

Rups doodshoofdv�inder - Foto: Walter Hamelinck

Verspreiding Doodshoofdvler 2022

Poging tot broeden van de Kwartelkoning in het Drongengoed

Chris Bruggeman

Op 30 mei 2022 werd een roepend mannetje Kwartelkoning waargenomen in de buurt van het Drongengoed in een graslandje in beheer van het ANB. De gelukkige waarnemers waren Herman De Fleurquin en Dirk Willems.

Onmiddellijk werd de plaatselijke boswachter Hans Van Steenbrugge van het ANB verwittigd om het graslandje niet onmiddellijk te maaien, waaraan een positief gevolg werd gegeven.

De kwartelkoning leeft zeer verborgen en zijn aanwezigheid is vaak alleen door het horen van de roep vast te stellen. Mannetjes laten vooral 's nachts het tweelettergrepige 'kreks-kreks' horen, vandaar ook de afgeleide wetenschappelijke naam *Crex crex*. Veelal werd hier in het Drongengoed de roep vastgesteld tussen 23u30 en 0u30 en dit gedurende meerdere opeenvolgende dagen en was duidelijk vanop een grote afstand te horen.

De juiste vindplaats werd geheim gehouden om de vogel niet te verstoren en mogelijks tot een broedgeval te komen. De aanwezigheid van deze zeldzame vogel kon echter niet zo lang geheim gehouden worden en meerdere vogeltwitchers kwamen 's nachts op zoek naar deze vogel, al dan niet met positief resultaat. De laatste maal werd de vogel gehoord op 7 juli en tot een broedgeval is het jammerlijk niet gekomen.

Kwartelkoningen arriveren pas laat uit het overwinteringsgebied, in mei. Ze broeden in terreinen die voldoende dekking bieden, vooral in hooilanden. Daarom is het belangrijk dat deze hooilanden niet gemaaid worden voor begin augustus, om tot een geslaagd broedsucces te komen.

Naast de waarneming van de Kwartelkoning in het Drongengoed is er in Vlaanderen nog slechts op één andere plaats in Vlaanderen Kwartelkoning waargenomen (bron: Natuur.Oriolus).

Het broedgebied strekt zich uit van Ierland over West-Europa tot in West-Siberië, met het zwaartepunt in Oost-Europa en Rusland. De soort overwintert in tropisch Oost-Afrika. In de eerste helft van de vorige eeuw was de Kwartelkoning een algemene broedvogel in de meeste Vlaamse rivierdalen. Na 1960 was hij echter al snel in grote delen van Vlaanderen uitgestorven. Momenteel broeden in Vlaanderen nog maar enkele koppeltjes en dat niet eens jaarlijks in de valleigebieden van de IJzer, de Maas en de Schelde.

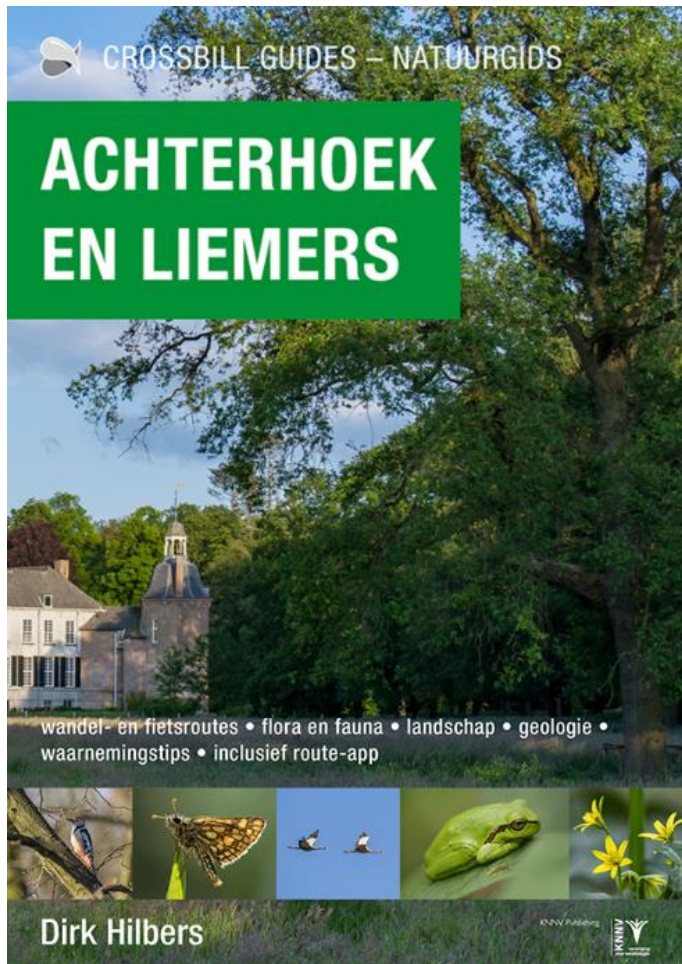
De Kwartelkoning is een ral verwant aan de Waterral, de Meerkoet en het Waterhoen. Deze ranke vogel is overwegend grijsachtig geelbruin gekleurd met donker gevlekte bovendelen en egaal roestbruine vleugels. De kop en onderdelen zijn grijsachtig, de snavel en de poten roze.

Met dank aan Karol Zub voor de toestemming voor publicatie van onderstaande foto (genomen in Białowieża Forest, Podlaskie, Polen)

Foto: Karol Zub

Crossbill Guide Achterhoek en Liemers

De Achterhoek en de Liemers zijn voor ons Vlamingen veelal een onbekende streek in Nederland. Het is een streek in de Nederlandse provincie Gelderland, ze ligt ten zuidoosten van Arnhem en de streek wordt begrensd door de Duitse grens in het zuidoosten. Sommigen beschouwen de Liemers als een onderdeel van de Achterhoek, maar daar is in Nederland zelf nogal wat discussie over.

Het centrale deel van de Liemers wordt gevormd door een riviervlakte uit de laatste IJstijd, een gebied met uitgestrekte akkers en weiden en wat kleine boscomplexen. De Liemers bestaat grotendeels uit rivierkleigebied. Direct ten zuidoosten rijst het stuwwalcomplex van Montferland zich op, een glaciële stuwwal die ontstaan is in de IJstijd.

In het Achterhoekse coulisselandschap is veel en geschakeerd natuurschoon te vinden zoals op de Lochemse Berg, in boswachterijen te Ruurlo, in de Slangenburg bij Doetinchem en in enkele veengebieden tegen de oostgrens met Duitsland zoals het Korenburgerveen (waar de Kraanvogel broedt) en het Vragenderveen. De Achterhoek is rijk aan kastelen en landhuizen.

Enkele gemeentes uit deze regio zijn Zutphen, Winterswijk en Doetinchem.

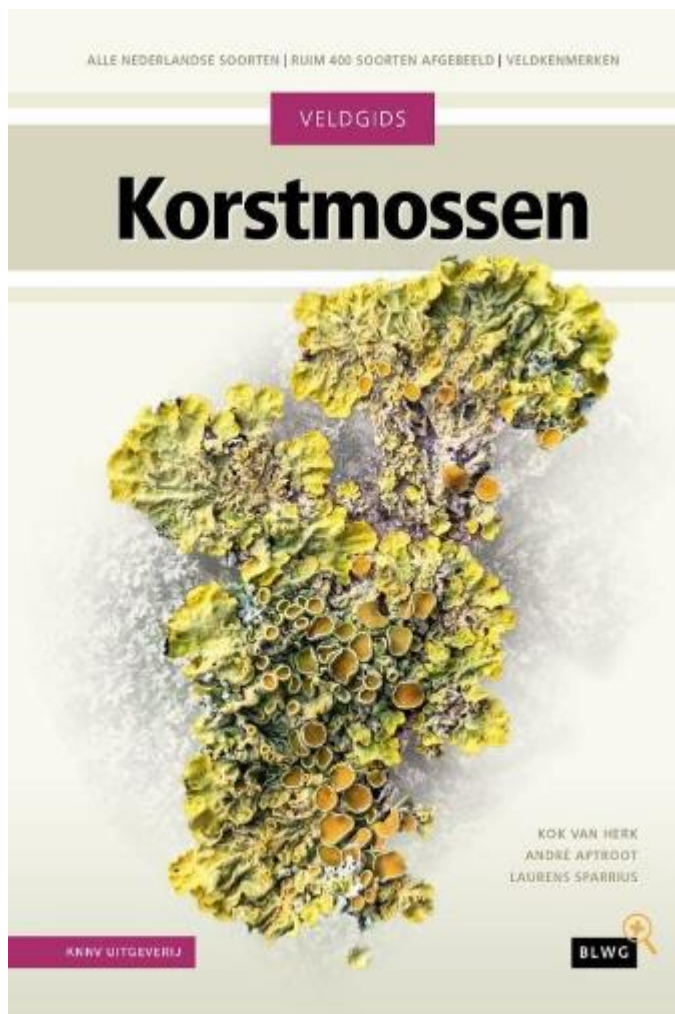
Zoals gewoonlijk bevat deze complete natuurgids over de Achterhoek en de Liemers routes, achtergronden over landschap, flora en fauna, en tips om planten en dieren te vinden.

De mooiste natuur tussen IJssel, Rijn en de Duitse en Overijsselse grens verken je met deze nieuwe gids – van orchideeënrijke blauwgraslanden en libellenrijke venen tot aan de bossen, landgoederen, beekdalen en rivieruiterwaarden. Dit aan te hand van 26 uitgestippelde wandelingen of fietstochten, gaande van kort naar lang.

Er kan eveneens een route App gedownload worden, waarmee je dan de gewenste route kan downloaden zodat je ze offline kan gebruiken (pas na enig zoeken te vinden)

Auteur	Dirk Hilbers
Uitgever	Crossbill Guides Foundation
Uitvoering	21 x 15 cm, 336 p, paperback, full colour
ISBN	9789491648229
Prijs	€ 27,95

Veldgids Korstmossen

De Veldgids korstmossen is al jarenlang een begrip voor iedereen die graag korstmossen op naam wil brengen. Deze geheel herziene editie beschrijft alle 650 in Nederland voorkomende soorten; ruim 400 daarvan worden uitgebreid behandeld en afgebeeld.

Voor het eerst worden de soorten gerangschikt op verwantschap; recent onderzoek op dit gebied heeft geleid tot nieuwe inzichten en nieuwe wetenschappelijke namen, zodat het voor de korstmosliefhebbers wel enigszins aanpassen is aan deze nieuwe namen.

Het boek is gericht op herkenning in het veld. De beschrijvingen behandelen behalve de kenmerken ook de ecologie, en voor de hand liggende verwisselings-mogelijkheden.

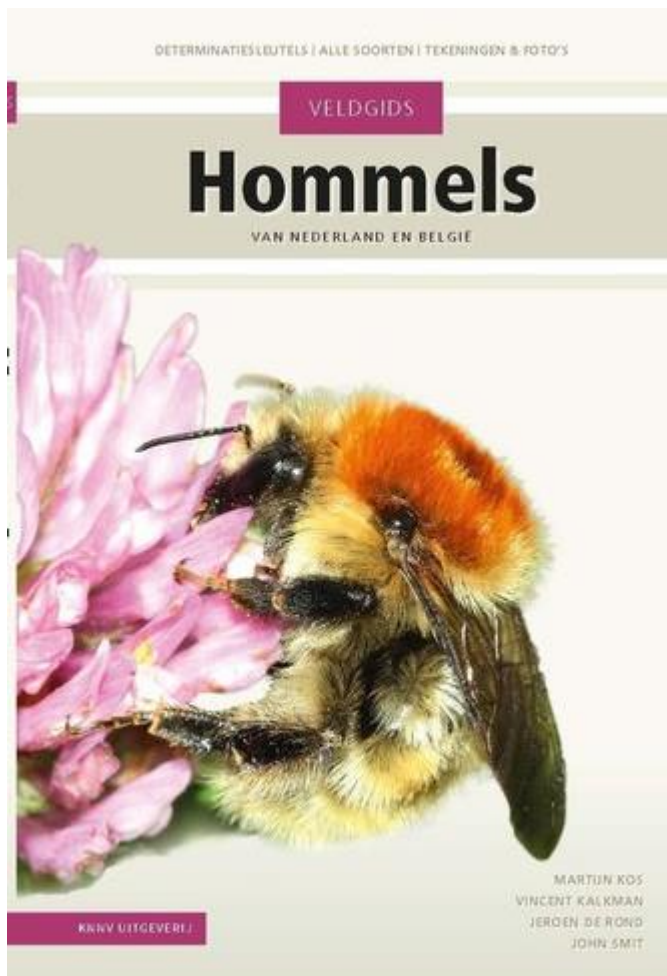
Samen met de gedetailleerde kleurenfoto's en kaartjes met de verspreiding in Nederland is het ook voor beginners mogelijk de soorten snel en betrouwbaar op naam te brengen, al zal het in het begin toch wel enige oefening en ervaring vergen. Zeker daar gelijkende soorten niet altijd bij elkaar zijn besproken en er daardoor wat dient gebladerd te worden in het boek. Maar zoals altijd door veelvuldig te oefenen krijgt men het onder de knie. Belangrijk is voor beginners zeker de eerste inleidende pagina's door te nemen.

In deze herziene 3e druk zijn meer dan duizend wijzigingen doorgevoerd en is nieuwe kennis over verspreiding en ecologie toegevoegd. Deze editie bevat honderden nieuwe verspreidingskaarten. Ook zijn beschrijvingen en foto's toegevoegd van soorten die de laatste jaren sterk zijn toegenomen. Alhoewel er nog een klein foutje in terug te vinden is, wat niets afdoet aan de waarde van dit boek. Er wordt vermeld (op blz 8) dat het boek geen determinatiesleutels bevat en dat er wellicht een determinatiesleutel zal verschijnen in 2018.

Auteur	Kok van Herk, André Aptroot en Laurens Sparrius
Uitgever	KNNV Uitgeverij
Uitvoering	14,5 x 21,5 cm, 372 p, hardcover
ISBN	9789050118804
Prijs	€ 45,95

Veldgids Hommels van Nederland en België

Voor het eerst is er nu een Nederlandstalige veldgids waarin alle soorten rijkelijk geïllustreerd zijn met foto's en fraaie tekeningen. De uitgebreide inleidende hoofdstukken geven informatie over bouw, levenswijze, biotopen, bedreigingen en bescherming. Voor lastige soorten is ook een uitgebreide morfologische tabel opgenomen. Met genitaal afbeeldingen van alle soorten.

Hun kleurrijke uiterlijk doet vermoeden dat ze makkelijk op naam te brengen zijn, maar dat is lang niet altijd zo.

Je hebt vooreerst te maken in het vroege voorjaar met de koninginnen, die weldra gevolgd worden door de werksters en later op het seizoen komen ook de mannetjes te voorschijn. Samen met de werksters maken ook de koekoekshommels hun opwachting. Tussen deze vier groepen zijn er minimale verschillen, wat het determineren tot op de soort het er niet altijd eenvoudig op maakt. Maar zoals in het boek beschreven dien je een aantal stappen te doorlopen in de opbouw van je kennis.

Het is noodzakelijk dat er meer kennis komt over de hommels en daar kan iedereen aan bijdragen. Veel soorten zijn sterk achteruitgegaan. Maar inzake levenswijze, nestbouw, biotoopbinding en gedrag zijn er nog veel hiaten in onze kennis zodat het moeilijk is om juiste beschermingsmaatregelen te

treffen

In totaal worden 23 soorten hommels onderscheiden, waarvan er twee soorten zijn die nog niet in Nederland of België zijn waargenomen, maar wellicht in de toekomst te verwachten zijn.

In deze nieuwe gids bundelen vier experts hun kennis en daar zijn ze zeker in geslaagd.

Zeker een aanrader voor allen die in deze diergroep geïnteresseerd zijn.

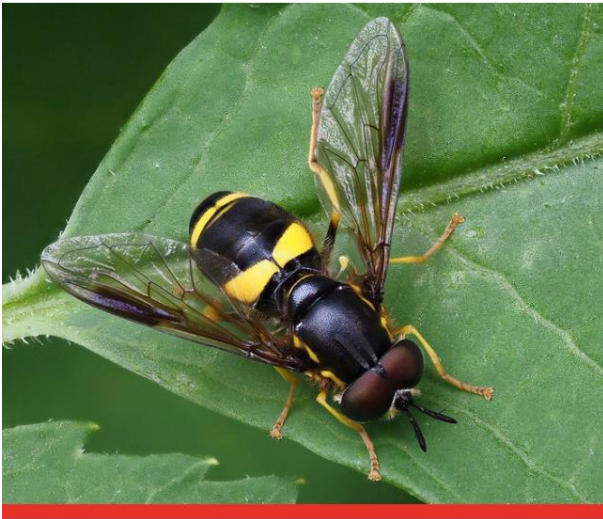
Meer over deze veldgids kan je ook lezen in een bericht van Nature Today (https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=user-mailing&msg=29946)..

Auteur	Martijn Kos, Vincent Kalkman, Jeroen de Rond, John Smit
Uitgever	KNNV Uitgeverij
Uitvoering	14,5 x 21,5 cm, 180 p, hardcover, full colour
ISBN	9789050118996
Prijs	€ 32,95

European Red List of Hoverflies

European Red List of Hoverflies

Vujčić, A., Gilbert, F., Flinn, G., Englfield, E., Varga, Z., Ferreira, C.C., Eggert, F., Woolcock, S., Böhm, M., Vbra, J., Mergý, R., Štejnár, A., van Steenis, W., Anzál, A., Földesi, R., Ghivici, A., Mészáros, L., Nedeljković, Z., Pennards, G.W.A., Pénáz, C., Raderković, S., Ricarte, A., Ripo, S., Sibbó, G., van der Ent, L.-L., van Steenis, J., Baskakov, A., Černý, A., Janković, M., Likov, L., Lillo, I., Mengual, X., Milčič, D., Milčič, M., Nielsen, T., Popov, G., Romig, T., Šebić, A., Speight, M., Tot, T., van Eek, A., Veselić, S., Andrić, A., Bowles, P., De Groot, M., Marcos-García, M.A., Hadraša, J., Leir, X., Malčičan, S., Nève, G., Obrecht Vidaković, D., Popov, S., Smit, J.T., Van De Meuter, F. and Veličković, N.

Begin oktober is een Rode Lijst van de Europese zweefvliegen gepubliceerd.

Alle zweefvliegsoorten afkomstig uit geheel Europa (in totaal 892 soorten) kwamen in aanmerking voor deze Europese Rode Lijst. In de Europese Gemeenschap (EU27) komen 859 soorten voor.

In totaal 37,2% (314 soorten) van de Europese zweefvliegsoorten die in deze studie werden beoordeeld, kregen de status bedreigd (beoordeeld als CR, EN of VU) in Europa, met één soort regionaal uitgestorven (RE). Nog eens 6,9% (61 soorten) worden beschouwd als bijna bedreigd en 52,7% (469 soorten) worden beoordeeld als Niet in Gevaar. Voor 5,1% (45 soorten) zijn er onvoldoende gegevens beschikbaar.

Van de 360 bedreigde soorten zijn er 260 soorten die endemisch zijn in Europa of hun hoofdverspreiding in Europa hebben. 54 soorten leven hoofdzakelijk buiten Europa

Als belangrijkste drie oorzaken voor de bedreiging van zweefvliegen noemen de auteurs landbouw en watermanagement, bebouwing en aantasting van natuureservaten. Ook klimaatverandering leidt tot verandering van de zweefvliegfauna. Genoemde oorzaken zijn ook voor de achteruitgang van

zweefvliegen in ons land heel herkenbaar.

Zweefvliegen hebben een belangrijke rol als bestuivers, bestrijders van bladluizen en als bio-indicators voor bossen, moerasgebieden en heidevelden.

In tegenstelling tot de meeste insectenfamilies, zijn de voedingstrategieën van larvale zweefvliegen zeer divers: sommige zijn predatoren (van bladluizen en zelfs van mierenlarven en poppen), sommige filteren bacteriën of schimmels (van schoon of stilstaand zoet water, mest, rottend hout, sap en ander rottend materiaal, enz.), sommige voeden zich met levend plantaardig materiaal (meestal in de wortels of bladeren van kruidachtige planten) en de larven van enkele soorten voeden zich met vruchtlichamen van schimmels (paddenstoelen).

In een bijkomend rapport (European Hoverflies Assessment to Planning) wordt dieper ingegaan op de bedreigingen en wat er dient te gebeuren om deze te beperken.

Te downloaden via : <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>

Agenda

Paddenstoelenwerkgroep

Iedere woensdagnamiddag om 14 u. is er een begeleide inventarisatietocht.

De tocht wordt echter pas enkele dagen vooraf beslist en hangt af van diverse factoren.

Geïnteresseerden nemen vanaf heden het best contact met Lia Van Landschoot of Germain De Wispelaere. Je kan je altijd laten plaatsen op de mailinglijst en ontvangt dan op zondag de plaats van de volgende activiteit.

Inventarisatie Het Leen

In 2023 viert het Provinciaal Domein Het Leen haar 50-jarig bestaan. Ter gelegenheid van dit jubileum wordt een nieuwe uitgave van de inventaris gepland.

Intussen zijn er sinds de laatste uitgave al heel wat nieuwe soorten bijgekomen en zijn er wellicht ook nog vele nieuwe soorten te ontdekken.

Daarom plannen we de komende drie jaar (2020-2021 en 2022) een nieuwe grondige inventarisatie van Het Leen.

Graag een oproep om jullie waarnemingen uit Het Leen te plaatsen op waarnemingen.be.